

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	2
Aktualizovaný prehľad udalostí na pondelok 21. marca	3
Agentúrne spravodajstvo, TASR, 21. 3. 2022, 9:43	
Slovenský plán kultúrneho života	6
Tlač, Hudobný život, 21. 3. 2022	
SAV predstavuje témy doktorandského štúdia pre rok 2022/2023	10
Online, sav.sk, 21. 3. 2022, 9:31	
SAV predstavuje témy doktorandského štúdia pre rok 2022/2023	11
Online, truni.sk, 21. 3. 2022, 13:07	
Študenti práva ponúkajú svoje služby Košičanom	13
Online, kosiceonline.sk, 21. 3. 2022, 9:47	
Ubytovanie, štipendiá či humanitárne zbierky: Do pomoci Ukrajincom sa zapojili aj východoslovenské univerzity	14
Online, kosiceonline.sk, 22. 3. 2022, 5:46	
Načrieť do hĺbky, kde je človek mýtom	15
Online, litcentrum.sk, 21. 3. 2022, 12:00	

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Aktualizovaný prehľad udalostí na pondelok 21. marca [☑](#)

☑ 21. 3. 2022, 9:43, Zdroj: **TASR**, Vydavateľ: **Tlačová agentúra Slovenskej republiky**, Sentiment: **Pozitívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

Vedúci vydania:

predpoludním: D. Macková

popoludní: I. Matejička

Službukonajúci technik: 0905/505 721

E - mail: domred@tasr.sk, tel.: 59 21 04 58

dispecing@tasr.sk, tel.: 0905 282 190

Konvergencie - medzinárodný festival komornej hudby

(21. - 27. marca)

Bratislava

08.30 Oficiálne otvorenie modernej učebne s technickým vybavením pre žiakov, ktorí by sa chceli venovať rozhlasu, rozhlasovej tvorbe či tvorbe podcastov.

Liptovský Mikuláš, ZŠ Miloša Janošku, Československej brigády 4

Text

10.00 TK divadla Thália Színház

Téma: Premiéra one man show Otec – Matka - Chlast

Košice, divadlo, Mojmírova 1

Text, Foto

10.00 Diskusia Vizionári - Vojna na Ukrajine a utečenecká kríza

Hostami budú: riaditeľka organizácie Človek v ohrození Andrea Najvirtová, výkonná riaditeľka Ligy za ľudské práva Zuzana Številová, primátor Košíc Jaroslav Polaček a ďalší.

Bratislava, Aurelium, Bojnická 3

10.00 Rokovania predstaviteľov ANS so zdravotnými poisťovňami

Téma: Kompenzácia mzdového navýšenia a nárast prevádzkových nákladov v roku 2022.

10.00 h - Dôvera ZP

12.00 h - Union ZP

14.00 h - VŠZP

Bratislava

Text

10.30 Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Samuel Vlčan pozval pri príležitosti Medzinárodného dňa lesa (21. marca) poslancov Národnej rady SR a kolegov z vlády SR na stretnutie do prírody, aby spoločne založili „Les porozumenia“.

V prípade záujmu poskytnú hostia prítomným zástupcom médií individuálne rozhovory. Súčasťou podujatia bude fototermin.

Čífare, kataster obce, okres Nitra (mapa: <https://bit.ly/3ikhLZn>)

Text, Zvuk

11.00 Brífing Banskobystrického samosprávneho kraja

Témy: Dajme prácu ukrajinským zdravotníkom a lekárikom aj v regiónoch. Pomôžte pomáhať – výzva dobrovoľníkom.

Banská Bystrica, Gymnázium A. Sládkoviča, telocvičňa

Text, Zvuk

13.00 Zasadnutie Zastupiteľstva Trenčianskeho samosprávneho kraja

Trenčín, TSK, m. č. 264, kongresová sála, K dolnej stanici 7282/20A

Text, Zvuk

13.00 Výbor NR SR pre obranu a bezpečnosť

Vypočutie kandidáta na funkciu prezidenta PZ.

Bratislava, NR SR, prízemie, kinosála, Námestie A. Dubčeka 1

Text, Video, Foto, Live

13.15 Prezidentka SR Zuzana Čaputová prijme verejnú ochrankyňu práv Máriu Patakyovú

Prezidentka odovzdá M. Patakyovej ďakovnú medailu pri príležitosti ukončenia jej funkčného obdobia. Pripravené sú príhovory a fototermin.

Bratislava, Prezidentský palác

Text, Video, Foto, Live

14.30 TK Metropolitného inštitútu Bratislavy

Téma: Urbanisticko-krajinárska štúdia k Bratislavskému dunajskému Parku a návrhy rozvoja a ochrany dunajskej prírody v hlavnom meste.

Bratislava, Metropolitný Inštitút Bratislavy, Ventúrska 22

Video, Foto

15.00 Výbor NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj

Bratislava, NR SR, miestnosť č. 147a, Námestie A. Dubčeka 1

15.10 Výbor NR SR pre verejnú správu a regionálny rozvoj

Bratislava, NR SR, miestnosť č. 147a, Námestie A. Dubčeka 1

15.30 Brífing zástupkyne generálneho riaditeľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) pre operácie Ugochi Danielsovej. Počas oficiálnej návštevy (18. - 21. marec) navštívi hraničné priechody v Ublí a vo Vyšnom Nemeckom a veľkokapacitné centrá pre ľudí utekajúcich z Ukrajiny. Na slovensko-ukrajinskej hranici sa stretne sa s predstaviteľmi štátnej správy, samosprávy a mimovládnych organizácií.

Bratislava, hotel Radisson Blu Carlton, Hviezdoslavovo námestie 3

Text, Video, Foto

18.00 Filmový festival Expedičná kamera 2022

Košice, **UPJŠ**, Aula Kostlivého, Dr. Kostlivého 1

19.00 Diskusia iniciatívy Zastavme ich bratia!

Iniciatíva, ktorá od vypuknutia vojny na Ukrajine organizuje diskusie po celom Slovensku.

Diskutovať budú: prezidentka SR Zuzana Čaputová, publicista Martin Milan Šimečka, vikár provinciála Saleziánov Peter Jacko.

Bratislava, SND, Sála Činohry

Video, Foto

20.00 Premiéra filmu Okupace a odovzdávanie cien Súťaže krátkych filmov

Slovenská premiéra filmu Michal Nohejl: Okupace spojená s odovzdávaním cien Súťaže krátkych filmov

a Bratislava Industry Days. Podujatie je súčasťou MFF Febiofest Bratislava 2022.

Bratislava, kino Lumiére

Správy ekonomického charakteru vydá ekonomická redakcia TASR.

kh lt

Autor: LT

Slovenský plán kultúrneho života [↗](#)

☐ 21. 3. 2022, Zdroj: **Hudobný život**, Strany: 32, 33, 34, 35, Vydavateľ: **Hudobné centrum**, Autor: **Soňa Jeseničová**, Sentiment: **Positívny**, Téma: **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, Kľúčové slová: **UPJŠ**

AVE: 1033 Eur

Rubrika: SERIÁL HUDBA V ČASOCH NESLOBODY

Nie v krvi, ale s piesňou na perách. Tak podľa prejavu Jozefa Tisa v marci 1939 započala existencia prvej samostatnej Slovenskej republiky. Umenie malo byť podľa ústavy z r. 1939 slobodné - do takej miery, do akej nenarážalo na „ustanovenia zákonov, verejného poriadku a kresťanských mravov“. Samostatný štát nemal veľa času a s prihliadnutím na historický vývoj pravdepodobne ani dostatok odborných kapacít na to, aby v turbulentnom období ďalej stíhal dôsledne definovať pravidlá exekutívy. Pri štúdiu legislatívy a systému orgánov výkonnej moci sa zdá, že o to viac investoval do angažovania ľudských zdrojov, ktoré mali v exekutive realizovať pravidlá - často vágne, podobajúce sa aj v legislatívnych dokumentoch propagandistickým sloganom a heslám. V oblasti kultúry o tom vypovedá komplikovaná štruktúra personálneho zabezpečenia kontroly kultúrnych aktivít. Osud autorov, interpretov a samotných výstupov ich činnosti ovplyvňovala hustá sieť inšpektorov, tajomníkov a referentov, ktorých náplňou práce bolo okrem iného kontrolovať neškodnosť diela a bezúhonnosť autora vo vzťahu k politike štátu.

Vláda ľudu

Každá kultúrna aktivita v štáte mohla byť realizovaná len so súhlasom obecnej, miestnej či okresnej osvetovej komisie. Komisie mali rozhodovať o schvaľovaní kultúrnych aktivít s prihliadnutím na to, aby neboli v rozpore

s „cieľavedomou činnosťou“ orgánov štátnej moci na poli umenia a kultúry. Cieľavedomou činnosťou sa v hrubých kontúrach rozumelo

„prehĺbenie a zdokonalenie kultúrnej a osvetovej práce a racionálne usmernenie celoštátneho kultúrneho a osvetového snaženia“, ako to definoval Výnos o zriadení kultúrno-osvetového oddelenia na prezídiu Ministerstva školstva a národnej osvetovej komisie (MŠANO). Osvetovému oddeleniu (predtým ústrediu) sa zodpovedali za svoju činnosť všetky osvetové komisie, inštitúcie, organizácie a spolky s osvetovým poslaním. Oddelenie malo zachytávať kultúrny život národa v celej jeho šírke a hĺbke, účinkovať naň ako zjednocujúci a usmerňujúci činiteľ a využívať „všetky možnosti na to, aby kultúrne napredovanie slovenského národa postupovalo podľa zámerne určeného plánu“. Z citovaného výnosu sa viac o špecifikách onoho zámerne určeného plánu nedozvedáme. Môžeme sa domnievať, že o oficiálnom „zámerne určenom pláne napredovania slovenského národa“, teda o jeho politickom smerovaní, v tom čase existovalo dostatočne dôsledné všeobecné povedomie, a to okrem iného aj preto, že podľa vzoru nemeckej ríšskej politiky od r. 1939 na Slovensku za týmto účelom oficiálne pôsobil špeciálny Úrad propagandy. Do stráženia štátneho záujmu sa intenzívne zapájalo aj samotné obyvateľstvo, čo mohlo do istej miery evokovať vládu ľudu. Treba však dodať, že zapájanie sa ľudu do mechanizmu kontroly nebolo vždy dobrovoľné. Ústava prikazovala občanom pracovať. Pracujúci občan musel byť členom odborov Pracujúcej pospolitosti, a tá bola podriadeným orgánom strany. Človek sa ocital v začarovaných kruhoch legislatívnych ležatých osmičiek, sprevádzaný iste nielen ambíciami, ale aj strachom. Prvými oponentmi kultúrnych aktivít obcí a miest boli obvykle učitelia a riaditelia škôl zoskupení v osvetových komisiách. Ich mimoškolská osvetová činnosť bola monitorovaná Osvetovým ústredím prostredníctvom inšpektorov osvetovej služby. Inšpektormi osvetovej služby sa obvykle stávali zástupcovia kultúrnych inštitúcií. Menovali ich referenti MŠANO - volení funkcionári Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, Hlinkovej gardy a Úradu propagandy. Pretože funkcionári strany volili zamestnancov ministerstva, a tí potom menovali do svojich podriadených výkonných orgánov opäť straníkov, ideologická kontrola verejného diania bola zabezpečená zo všetkých strán.

„Zdravý“ vývoj hudobného

života

„Hudba a spev“ - ako bývala hudobná kultúra v tomto období vo všeobecnosti označovaná - boli od počiatku agendou niektorého z dynamicky sa meniacich pracovísk v štruktúre Ministerstva školstva a národnej osvetovej komisie. Pracovníci mali na starosti umelú aj ľudovú hudbu, správu hudobného školstva a starostlivosť o jeho rozširovanie, ako aj starostlivosť o hudobné inštitúcie a sociálne postavenie hudobných umelcov. Už veľmi krátko po vyhlásení vzniku samostatného Slovenska, v máji 1939, zriadila slovenská vláda stavovskú hudobnú organizáciu po vzore nemeckej Reichsmusikkammer - slovenskú Hudobnú

komoru s nemeckým a slovenským oddelením. Jej oficiálnou úlohou bolo „zabezpečiť zdravý vývoj hudobného a umeleckého života v slovenskom štáte zo stránky kultúrno-umeleckej, stavovskej a sociálnej“, inými slovami „povzniesť úroveň hudobného života, usmerniť všetku hudobnú činnosť, starať sa o hospodársky a stavovský záujem svojho členstva“ a o „také organizovanie hospodárskeho života svojho členstva, aby sa každému členovi ako občanovi dostalo všetkých dobrodení, ktoré možno prácou zabezpečiť“. Mechanizmus, ktorým Hudobná komora získala prehľad o všetkých hudobných profesionáloch v štáte, vyplynul z faktu, že dňom jej vzniku zanikla platnosť všetkých živnostenských preukazov tzv. hudobníckych živností a o predĺžení ich platnosti rozhodovala komora na základe individuálnych žiadostí do konca júla 1939. Bez získania členstva v Hudobnej komore nebolo možné na území Slovenskej republiky vykonávať zárobkovú činnosť spojenú s hudobnou aktivitou viac než 30 dní v roku. Členmi hudobnej komory sa automaticky stávali všetci hudobní skladatelia a interpreti s odborným hudobným vzdelaním, ako aj učitelia hudby po zložení kvalifikačnej skúšky. Hudobníci,

ktorých kvalifikácia nevyplývala z odborného vzdelania, t. j. kapelníci a členovia menších ansámblov a tzv. sólisti s artistickým výkonom, museli zložiť kvalifikačnú skúšku. Skladatelia zábavnej hudby museli byť podľa smerníc Hudobnej komory autormi minimálne troch tlačov publikovaných skladieb pre spev so sprievodom klavíra.

Kapelníci, vzhľadom na plnenie predsavzatí hudobnej komory o sociálnej politike a solidarite, museli v rámci prijímacej skúšky dokázať, že sú „oboznámení so sociálnymi zákonmi“, teda s legislatívou, ktorá upravovala vzájomné práva a povinnosti medzi zamestnancom a zamestnávateľom. Aby sa tieto skúšky uskutočnili v celoštátnom rozsahu, mali tzv. vedúci jazzových a cigánskych kapiel nahlásiť zoznam všetkých členov aj s číslami ich členských legitimácií.

Opísaná povinnosť vykonania kvalifikačnej skúšky sa vzťahovala na štyri pozoruhodne vymedzené podskupiny hudobníkov, a to hudobníkov ensemblových, šramlových, cigánskych a tzv. sólistov s artistickým výkonom. Kuriózne označenie „sólisti s artistickým výkonom“ patrilo hudobným interpretom, ktorí prejavili svoje praktické schopnosti „v uchvacujúcom spojení s artistkou“. Šramloví hudobníci boli interpretmi autorskej ľudovenej tanečnej hudby, známej z videnských kaviarní a krčiem. Pre tieto kapely a malé orchestre, ktoré dostali názov podľa videnského huslistu a skladateľa Johanna Schrammela (1850-1893), bola charakteristická kombinácia zvuku huslí, gitary, klarinetu, príp. akordeónu. Prívlastok ďalšej podskupiny interpretov zábavnej hudby

prestal byť lichotivým 18. júna 1940, keď ministerstvo vnútra vydalo vyhlášku, ktorá definovala po vzore vyhlášky o pojme „Žid“ aj pojem „Cigán“. Určila ho ako „príslušníka cigánskej rasy, pochádzajúceho z nej po oboch rodičoch, ktorý žije životom kočovným alebo usadlým síce, avšak vyhýba sa práci“. Je otázne, ako sa spoločnosť vyrovnávala s kognitívnou disonanciou, že sa podľa oficiálnej politiky štátu „Cigán vyhýba práci“, zatiaľ čo ten istý štát profesionálne zamestnáva „cigánske kapely“. V tomto smere sa politická ideológia etnického nacionalizmu rozchádzala s kultúrnou politikou štátu: Cigánske kapely a hudobníci boli často angažovaní aj po r. 1939, pretože situáciu na poli organizácie hudobnej kultúry komplikoval nedostatok kvalifikovaných a skúsených interpretov.

Hudobná agentúra v rukách

štátu

Núdzu o hudobníkov pramenila z vojnovnej situácie, v dôsledku ktorej niektorí hudobníci narukovali, zatiaľ čo iní, či už dobrovoľne, alebo nasilu, opúšťali slovenské územie - najmä hudobníci českého, židovského a maďarského pôvodu. Hudobná komora si v tomto náročnom období stanovila ambíciu koordinovať obsadzovanie všetkých uvoľnených pracovných miest prostredníctvom svojho špeciálneho pracoviska - sprostredkovateľne práce.

Každý vedúci hudobného telesa alebo riaditeľ prevádzky, ktorý zamestnával alebo angažoval hudobníka, bol po jeho prepustení povinný zaevidovať voľné pracovné miesto, na ktoré mohol následne prijať len hudobníka odporúčaného alebo odsúhlaseného sprostredkovateľnou Hudobnej komory. Hudobník, ktorý ponuku práce sprostredkovanú Hudobnou komorou neprijal, ju o tom musel písomne vyrozumieť aj s udaním dôvodu. Následne mohol byť zo sprostredkovateľne na istý čas vylúčený. Ak riaditeľ prevádzky, ktorý hudobníkom sprostredkoval angažmán, podpísal najprv zmluvu s hudobným telesom, musel ju následne postúpiť na podpis aj sprostredkovateľni práce pri Hudobnej komore. Aj v takomto prípade však prináležal Hudobnej komore sprostredkovateľský poplatok vo výške 8 percent zo zmluvy, pričom polovica poplatku pripadala na farchu prevádzky a polovica na farchu telesa. Hudobnej komore teda plynuli príjmy zo všetkých uzavretých zmlúv.

Stala sa jedinou hudobnou agentúrou na Slovensku s mimoriadnymi kompetenciami, ale tiež predmetom kritiky zo strany Zemského zväzu odborných spoločenstiev hostinských, hotelierov a kaviarníkov na Slovensku. Tí sa už v lete r. 1939 obrátili na Ministerstvo vnútra so sťažnosťou, že Hudobná komora nie je dostatočne podnikateľsky pružná na to, aby dokázala suplovať úlohy zrušených súkromných hudobných agentúr. Predseda zväzu hostinských Štefan Šúcha v liste Ministerstvu vnútra z augusta 1939 argumentoval, že podnikom vznikajú škody, keď musia sanovať defekty sprostredkovateľských služieb Hudobnej komory zháňaním zahraničných hudobníkov. Dodal, že na Slovensku pritom existuje dostatok hudobných agentov, ktorí však kvôli monopolnému postaveniu Hudobnej únie prišli o živobytie. List je písaný na písacom stroji a pozornosť upúta prívlastok, ktorý je rukou dopísaný medzi slová „hudobných agentov“ je to prívlastok „árijských“. V reakcii Hudobnej komory na túto sťažnosť si dal niekto podobne záležať na tom, aby malé „ž“ v slove Židia opravil na veľké. Ktovie, či si autori týchto korektúr uvedomili ich symboliku vo vzťahu k obsahu korigovaného textu, pretože minimálne jeden z problémov, ktorý riešili - nedostatok hudobníkov a chaos v organizácii hudobného života - súvisel práve s obmedzením aktivít hudobných profesionálov na základe ich etnickej príslušnosti. Hudobná komora sa, pochopiteľne, bránila, že v pohnutých vojnových časoch jej činnosť komplikuje zložitá situácia súvisiaca s odchodom hudobníkov, neustále sa meniacou cezhraničnou situáciou, a aby dostala svojho statusu stavovskej organizácie, doplnila niekoľko prípadov nevhodného zaobchádzania s hudobným personálom zo strany hostinských, ktoré musela riešiť prostredníctvom svojho kuratória. Pre nevhodné sociálne podmienky „opustil Dancing Lipu všetok umelecký personál a obdobný prípad sa opakoval u pána Sonnevena v Banskej Bystrici“. Vyostrujúce sa spory medzi komorou a Zväzom napokon uzreli kompromis zo strany Hudobnej komory, ktorá znížila sprostredkovateľské poplatky v prípade hudobných telies z 8 na 4 percentá (v prípade umelcov - jednotlivcov zostal zachovaný poplatok vo výške 8 percent). Oproti 10 percentám, t. j. výške poplatku, ktorá bola podľa svedectva hudobnej komory bežná v prípade zahraničných agentúr, popri hradení ďalších trov súkromných agentov išlo zo strany Hudobnej komory podľa všetkého o značný ústupok. Pre úplnosť dodajme, že príjmy Hudobnej komory boli dopĺňané aj pokutami za

„nečestné chovanie sa alebo jednanie na škodu stavu

hudobníckeho povolania“, ktoré mali plynúť do podporného fondu „núdznych členov“.

Snahy Hudobnej komory o pozdvihnutie umeleckej, stavovskej či organizačnej úrovne hudobnej kultúry na Slovensku nemôžeme spätne potvrdiť ani vyvrátiť. Ak však v jej Stanovách figurovala ambícia zabezpečiť „zdravý“ vývoj slovenskej hudobnej kultúry, nedá sa vzhľadom na jej inštitucionálny predobraz v nemeckej Ríšskej hudobnej komore vylúčiť, že jej činnosť mala - minimálne formálne - smerovať aj k „očisteniu“ hudobného života od „dekadentných nánosov semitizmu“.

Pojem Žid v Slovenskej republike definovalo vládne nariadenie z 18. apríla 1939- Židia podľa § 3 vládneho nariadenia o Hudobnej komore nemohli byť jej členmi. A keďže podľa § 7 ten, kto nebol členom Hudobnej komory, nemohol na území slovenského štátu vykonávať zárobkovú činnosť vymedzenú Hudobnou komorou viac ako 30 dní v roku, skladatelia, dirigenti, interpreti, tanečníci a učitelia hudby a tanca, ktorí boli definovaní ako Židia, sa nemohli ďalej na území štátu živiť vykonávaním svojej profesie. Do úvahy neprichádzalo ani neverejné pôsobenie vo forme súkromného vyučovania, a takéto „pokútne vyučovanie hudby“ malo byť Hudobnej komore bezodkladne hlásené. Napriek tomu sa v ojedinelých prípadoch podarilo udržať si živobytie aj niekoľkým židovským hudobníkom. Agata Schindler v knihe Maličká slzička v týchto súvislostiach menuje autora piesne, ktorá tituluje jej výnimočnú publikáciu. Karol Elbert, aj jeho študentský kolega Max Schap, boli napriek svojmu židovskému pôvodu prijatí za členov Hudobnej komory. Vo viacnásobne žiadanom odôvodnení postupu Hudobnej komory poprela komorná rada Elbertov a Schapov vzťah k židovstvu. Bolo to v období, keď na poste tajomníka Hudobnej komory pôsobil Alexander Moyzes, zatiaľ čo vtedajším vedúcim prvého odboru Hudobnej komory bol Mikuláš Schneider-Trnavský. Vtedy už etablovaní hudobní skladatelia A. Moyzes a M. Schneider-Trnavský boli v predmetnom období tiež napr. tajomníkom a predsedom skúšobnej komisie učiteľov hudby a spevu; Moyzesova úprava hymnickej piesne Hej, Slováci! bola oficiálnou štátnou hymnou, Schneider-Trnavský sa stal v r. 1940 držiteľom čestného štátneho uznania za piesňovú tvorbu. Išlo teda o rešpektovaných zástupcov veľkej profesionálnej bázy slovenských umelcov, pôsobiacich vo vtedy naoko atraktívnych funkciách. A predsa - alebo lepšie povedané práve vďaka tomu - sa stalo, že ich študent Karol Elbert, v tom čase zápasiaci s nezávideniahodným osudom hudobníka, ktorého systém „usvedčil“ zo židovského pôvodu, mohol zostať členom Hudobnej komory a živiť sa až do r. 1942 svojím remeslom. Môžeme sa nádejať, že nešlo o ojedinelé prípady, keď sa vplyvné osobnosti slovenských dejín zo svojich postov usilovali zmieriť kruté dosahy politickej ideológie tohto kritického obdobia.

Realizáciu výskumu podporil z verejných zdrojov formou štipendia Fond na podporu umenia.

Výnos o organizácii spevokolov v obciach - úryvok

(zdroj: Zvesti Ministerstva školstva a národnej osvety)

Číslo 214.

Vynes Ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 9. novembra 1940, číslo 6100 40-prez., o organizácii spevokolov v obciach.

Pán predseda vlády vo svojej programovej reči povedal, že chce vidieť usmievavé Slovensko. Náš národ býval často smutný, lež pri speve vždy ožíval a jeho tvár sa rozjasňovala; pri speve stával sa rezkým a odhodlaným prekonať všetky prekážky, čo mu časy a nežičlivci podkladali pod nohy. Zvuky slovenského spevu, najmä pestovaného, organizovaného a disciplinovaného, to je čarovná moc, čo i na najpochmúrnejšej tvári vylúdi úsmev a vleie ai do najochabnutejšieho srdca nadšenie, čo zelektrizuje každého a svojou tajnou silou pobáda konať, pracovať a v statočnej práci nájsť radosť a útechu. Pôžitok z krásneho spevu dáva zabudnúť na mnohé trápenia a súženia. To značí, že spev môže veľkou mierou prispieť, aby sa Slovensko stalo ozaj usmievavým, tobôž, keď spev je sladká a ľubezná reč, ktorú rozumie každé srdce. V speve každý nájde svoj ohlas, lebo národ do piesni vložil, čo mu je najmilšie, najväčšie a najsvätejšie: svoje národné, náboženské, mravné i spoločenské ideály, ktorými sa drží dnes a udrží sa aj v budúcnosti, Spevom možno prekonať všetky odpory života a utvoriť i z rozvadených jednotlivcov ladný a radostný celok, ktorý sa vie v každých okolnostiach obživiť nádejou, čo ho viedla i v minulosti v boji za našu národnú samostatnosť. Takéto je čaro piesní, čo zrodil génus národa v časoch dávnych, keď súra naň najväčšími doliehala, lež najmä i tých, čo zrodil revolučný var, v ktorom si slovenský národ utvoril svoju štátnosť. Spev vedie k srdcu a srdce k národu a k vlasti. Túto mocnú silu možno v národe prebúdať a utvrdzať len organizovaním spevu v spevokoloch, sústavným budením záujmu o spevácke a hudobné umenie vôbec, kultivovaním jeho vrodenej hudobnosti a reprodukováním spevnej tvorby. Spev je mocný výchovný prostriedok, čo národ spája, pestuje v ňom družnosť a kamarátstvo, lež to najmä vtedy, keď je organizovaný v dobre spravovaných a dobre vedených spevokoloch. Preto nariaďujem všetkým správam a riaditeľstvám národných a stredných škôl ako činiteľom na to najpovolanejším, aby

Osľavy štátneho sviatku 14.3.1941 pred SND s členmi Hlinkovej gardy a slovenskej armády

(foto: L. Roller, J. Testík, zdroj: webumenia.sk)

Martin Benka: Slováci návrh na plagát 1940-1943 (zdroj: webumenia.sk)

Antisemitická propaganda na Slovensku vydaná Úradom propagandy v r. 1941/1942 (zdroj: webumenia.sk)

Kapela Jazz z Utekáča, 30. roky 20. storočia (zdroj: archív rodiny Pupalových)

Literatúra:

DEMJNIČ, Pavol: Dokumenty k ideológii slovenských národovcov v prvej polovici 20. storočia. Stropkov: Slovenská spoločnosť, 1941,121 s. Slovenský národný archív, Fond Ministerstvo vnútra 1938-1945; inventárne číslo 300, oddelenie II/4; číselné rozpätie 78801-86745, číslo kartónu 1602. Hudobná komora, sadzby za sprostredkovateľské úkony. CHALÚPKA, Ľubomír: Česko-slovenské hudobno- -kultúrne vzťahy z vývojového hľadiska. In: Studia Academica Slovaca 42. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2013, s. 229-244. ISBN 978-80-223-3448-842. KAJANOVÁ, Yveta: Jazz na Slovensku v období fašizmu. In: Musicologica Brunensia 54 (2019). Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 29 - 41. ISSN2336-436X. PEKÁR, Martin: Komentované pramene k dejinám Slovenska 1939-1945. Košice: **UPJŠ**, 2015,110 s. ISBN 978-80-8152-268-0 SCHINDLER, Agata: Maličká slzička. Bratislava: Hudobné centrum, 2017,236 s. ISBN 9788089427260

Slovenský zákonník. Bratislava: Ministerstvo vnútra, 1939-1945. SOPKO, Július: Štátny ústav pre ľudovú pieseň v ČSR slovenský odbor. [Inventár], Štátny slovenský ústredný archív, 1963,10 s.

Vestník ministerstva školství a národní osvěty, roč. VII (1925). Praha: Ministerstvo školství a národní osvěty, 1925. ZELENAY, Pavol - ŠOLTÝS, Ladislav: Hudba - tanec pieseň. Bratislava: Hudobné centrum, 2008,372 s.

ISBN 978-80-88884-96-5.

Zvesti Hudobnej komory, roč. I—II (1940-1941), Bratislava:

Hudobná komora, 1940-1941. Zvesti Ministerstva školstva a národnej osvěty, roč. I—VII (1938/39-1945). Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1938-1945. ŠESTÁK, Michal: Kronika hudobného krúžku Jazz z Utekáča. V Šesták, M. (ed.) a kol.: Zborník zo stretnutia priateľov regionálnej histórie, roč. III. Hradištie: 2017, ISBN 978-80-972809-0-1

Autor: Soňa JESENIČOVÁ

SAV predstavuje témy doktorandského štúdia pre rok 2022/2023

21. 3. 2022, 9:31, Zdroj: sav.sk, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 6 152 GRP: 0,14 OTS: 0,00 AVE: 502 Eur

21. 3. 2022 | zhladané 305-krát

Výskumné pracoviská Slovenskej akadémie vied postupne zverejňujú témy doktorandského štúdia pre akademický rok 2022/2023. Viacerí školitelia a školiteľky sa opäť rozhodli priblížiť svoje témy aj prostredníctvom videoprezentácií a online stretnutí. Končiaci vysokoškolskí študenti, študentky alebo absolventi a absolventky tak môžu získať podrobné informácie nielen o téme, ale aj o samotnom ústave či podmienkach prijatia. Prezentácie a videá dnes SAV zverejnila na svojej webovej stránke.

Organizácie SAV sa do tretieho stupňa vysokoškolského vzdelávania aktívne zapájajú ako externé vzdelávacie inštitúcie na základe Rámcových dohôd uzatváraných s univerzitami a ich fakultami. V súčasnosti majú pracoviská SAV uzatvorených 132 takýchto dohôd. Najvýznamnejšími partnermi SAV v doktorandskom štúdiu sú Univerzita Komenského v Bratislave (65 dohôd), Slovenská technická univerzita (26 dohôd) a **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** (14 dohôd).

Online formu prezentácie tém doktorandského štúdia využila SAV prvýkrát v minulom roku. „Dva covidové roky presunuli mnohé aktivity do virtuálneho prostredia a aj študenti si zvykajú využívať viac online nástroje. I keď pre samotné štúdium nemusia byť vždy najvhodnejšie, pre zdieľanie vstupných informácií sú výborné,“ vysvetlila výhody digitálnej prezentácie vypísaných tém členka Predsedníctva SAV pre vzdelávanie a doktorandské štúdium profesorka Ľubica Lacinová. Zároveň dodala, že záujemcovia môžu využiť aj možnosť online stretnutia priamo so školiteľmi tém prostredníctvom ZOOM-u.

Do virtuálnej prezentácie sa prihlásilo 15 organizácií SAV, ich prezentácie sú uverejnené na stránke SAV. Návštevníci a návštevníčky na nej nájdú viac ako 50 prezentácií, videí, ako aj termíny a linky k jednotlivým ZOOM-ovým stretnutiam so školiteľmi.

Pracoviská SAV mali v roku 2021 spolu 509 doktorandov, z toho 454 z nich študovalo v dennej forme a 55 doktorandov v externej forme štúdia. „Záujem o doktorandské štúdium na SAV je dobrý, no na niektoré študijné programy je pretlak záujemcov, iné si ich hľadajú ťažko. Rastie počet záujemcov z tretích krajín, ale slovenskí študenti početne vedú a zrejme ešte dlho budú tvoriť viac ako polovicu všetkých študentov,“ doplnila profesorka Ľubica Lacinová.

SAV ponúka široké spektrum tém z prírodných aj spoločenských vied, pracoviská s dobrým prístrojovým vybavením a aktívnymi medzinárodnými spoluprácami. Doktorandi a doktorandky zo SAV sa môžu prihlásiť do grantových programov a súťaží či absolvovať doplnkové vzdelávacie programy v tzv. mäkkých zručnostiach. Čistý mesačný príjem študentov doktorandského štúdia je na úrovni 807,50 eura pred a 940,50 eura po vykonaní dizertačnej skúšky. SAV poskytuje doktorandom vo svojich ubytovacích zariadeniach aj cenovo výhodné ubytovanie.

Zoznam organizácií SAV, ktoré sa zapojili do virtuálnej prezentácie tém doktorandského štúdia pre rok 2022/2023:

Autor: CSC - VS SAV

SAV predstavuje témy doktorandského štúdia pre rok 2022/2023 [☑](#)

📅 21. 3. 2022, 13:07, Zdroj: truni.sk ☑, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 6 018 GRP: 0,13 OTS: 0,00 AVE: 466 Eur

Truni menu

Médiá o nás

Výskumné pracoviská Slovenskej akadémie vied postupne zverejňujú témy doktorandského štúdia pre akademický rok 2022/2023. Viacerí školitelia a školiteľky sa opäť rozhodli priblížiť svoje témy aj prostredníctvom videoprezentácií a online stretnutí. Končiaci vysokoškolskí študenti, študentky alebo absolventi a absolventky tak môžu získať podrobné informácie nielen o téme, ale aj o samotnom ústave či podmienkach prijatia. Prezентácie a videá dnes SAV zverejnila na svojej webovej stránke.

Organizácie SAV sa do tretieho stupňa vysokoškolského vzdelávania aktívne zapájajú ako externé vzdelávacie inštitúcie na základe Rámcových dohôd uzatváraných s univerzitami a ich fakultami. V súčasnosti majú pracoviská SAV uzatvorených 132 takýchto dohôd. Najvýznamnejšími partnermi SAV v doktorandskom štúdiu sú Univerzita Komenského v Bratislave (65 dohôd), Slovenská technická univerzita (26 dohôd) a **Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach** (14 dohôd).

Online formu prezentácie tém doktorandského štúdia využila SAV prvýkrát v minulom roku. „Dva covidové roky presunuli mnohé aktivity do virtuálneho prostredia a aj študenti si zvykajú využívať viac online nástroje. I keď pre samotné štúdium nemusia byť vždy najvhodnejšie, pre zdieľanie vstupných informácií sú výborné,“ vysvetlila výhody digitálnej prezentácie vypísaných tém členka Predsedníctva SAV pre vzdelávanie a doktorandské štúdium profesorka Ľubica Lacinová. Zároveň dodala, že záujemcovia môžu využiť aj možnosť online stretnutia priamo so školiteľmi tém prostredníctvom ZOOM-u.

Do virtuálnej prezentácie sa prihlásilo 15 organizácií SAV, ich prezentácie sú uverejnené na stránke SAV. Návštevníci a návštevníčky na nej nájdu viac ako 50 prezentácií, videí ako aj termíny a linky k jednotlivým ZOOM-ovým stretnutiam so školiteľmi.

Pracoviská SAV mali v roku 2021 spolu 509 doktorandov, z toho 454 z nich študovalo v dennej forme a 55 doktorandov v externej forme štúdia. „Záujem o doktorandské štúdium na SAV je dobrý, no na niektoré študijné programy je pretlak záujemcov, iné si ich hľadajú ťažko. Rastie počet záujemcov z tretích krajín, ale slovenskí študenti početne vedú a zrejme ešte dlho budú tvoriť viac, ako polovicu všetkých študentov,“ doplnila profesorka Ľubica Lacinová.

SAV ponúka široké spektrum tém z prírodných aj spoločenských vied, pracoviská s dobrým prístrojovým vybavením a aktívnymi medzinárodnými spolupracami. Doktorandi a doktorandky zo SAV sa môžu prihlásiť do grantových programov a súťaží či absolvovať doplnkové vzdelávacie programy v tzv. mäkkých zručnostiach. Čistý mesačný príjem študentov doktorandského štúdia je na úrovni 807,50 € pred a 940,50 € po vykonaní dizertačnej skúšky. SAV poskytuje doktorandom vo svojich ubytovacích zariadeniach aj cenovo výhodné ubytovanie.

Zoznam organizácií SAV, ktoré sa zapojili do virtuálnej prezentácie tém doktorandského štúdia pre rok 2022/2023:

Astronomický ústav SAV, v. v. i.,

Biomedicínske centrum SAV, v. v. i.,

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, v. v. i.,

Centrum biovied SAV, v. v. i.,

Centrum experimentálnej medicíny SAV, v. v. i.,

Chemický ústav SAV, v. v. i.,

Elektrotechnický ústav SAV, v. v. i.,

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.,

Ústav geotechniky SAV, v. v. i.,

Ústav hydrológie SAV, v. v. i.,

Ústave merania SAV, v. v. i.,

Ústav materiálového výskumu SAV, v. v. i.,

Ústav molekulárnej biológie SAV, v. v. i.,

Ústav polymérov SAV, v. v. i.,

Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, v. v. i.

Zoznam tém ďalších pracovísk SAV, ako aj bližšie informácie o doktorandskom štúdiu na SAV nájdú záujemcovia na webovej stránke SAV v časti Vzdelávanie a štipendiá.

Spracovala a ilustračné foto: Katarína Gáliková

Študenti práva ponúkajú svoje služby Košičanom [📄](#)

📅 21. 3. 2022, 9:47, Zdroj: kosiceonline.sk [📄](#), Sentiment: Ambivalentný, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 4 219 GRP: 0,09 OTS: 0,00 AVE: 404 Eur

KOŠICE ONLINE, Dnes | 09:42

Občania získajú bezplatnú analýzu svojho právneho problému.

Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (**UPJŠ**) aj v letnom semestri spustila pre Košičanov projekt Študentskej právnej poradne. Občania ňou získajú bezplatnú analýzu svojho právneho problému.

„Študentská právna poradňa vytvára priestor najmä pre obyvateľov mesta Košice, ktorí si nemôžu dovoliť profesionálnu právnu pomoc, aby získali prehľad o svojom právnom probléme, aby získali prvotnú právnu analýzu ich právneho problému, ktorá bude vypracovaná študentmi práva pod supervíziou advokátov. Sú veľmi dôležitým článkom, pretože pomáhajú a hlavne dozerajú na študentov počas práce na pridelenom prípade a taktiež zodpovedajú za správnosť vypracovanej právnej analýzy,“ povedal pre Rádio Košice Miroslav Štrkolec z Katedry finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty **UPJŠ**.

Ilustračná fotografia / facebook.com/upjspravnickafakulta

V zimnom semestri navštívilo poradňu 11 klientov. Študenti sa zaoberali susedskými spormi, problematikou dedičského práva či ukončením pracovného pomeru. Štrkolec doplnil, že v letnom semestri je v poradni 10 študentov rozdelených do dvojíc:

„Pravidlá Študentskej právnej poradne sú nastavené tak, že po prvotnom prevzatí prípadu, po prvotnej konzultácii študentov s klientmi, študenti spracujú problém a vyhotovia právnu analýzu v lehote do 30 dní. Z činnosti Študentskej právnej poradne je však vylúčené vypracovanie právnej analýzy z oblasti trestného práva, keďže potenciálna vážnosť dopadov trestnoprávných problémov presahuje hranice možného fungovania poradne.“

Na miestnom úrade v mestskej časti Staré Mesto je poradňa otvorená každý utorok a stredu od 14.30 do 16.00 hod. Na stretnutie v budove magistrátu je potrebné sa vopred objednať. Fungovanie poradne potrvá približne do konca apríla.

Autor: RÁDIO KOŠICE

Autor: Autor: RÁDIO KOŠICE

Ubytovanie, štipendiá či humanitárne zbierky: Do pomoci Ukrajincom sa zapojili aj východoslovenské univerzity

22. 3. 2022, 5:46, Zdroj: kosiceonline.sk, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 4 219 GRP: 0,09 OTS: 0,00 AVE: 404 Eur

JANA TOMAŠKOVIČOVÁ, Dnes | 05:32

Starajú sa nielen o študentov, ale aj ich rodinných príslušníkov.

Na východnom Slovensku študujú stovky Ukrajincom, ktorým podali pomocnú ruku aj vysoké školy. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika (**UPJŠ**) v Košiciach im okrem iného vypláca sociálne štipendium, a to buď jednorazovo, alebo pravidelne. Hovorca **UPJŠ** Tomáš Zavatčan pre Košice Online uviedol, že organizujú zbierky šatstva, trvanlivých potravín, hygienických potrieb, diek, spacích vakov a karimatiek primárne pre študentov a ich rodiny:

„Ponúkame podporu v podobe ubytovania a stravovania rodinných príslušníkov v rámci dostupných kapacít našich študentských domovov a rekreačného zariadenia v Danišovciach. Prijali sme konkrétne formy sociálnej a materiálnej pomoci v priamej i nepriamej forme. Z nepriamych foriem ide napríklad o odpustenie poplatkov za ubytovanie a stravovanie v študentských domovoch, poplatkov za štúdium, školného za nadštandardnú dĺžku štúdia, sme pripravení ponúknuť služby v preprave osôb. Naši pedagógovia sú si vedomí mimoriadnej situácie, ktorá si vyžaduje neštandardný prístup. Naším ukrajinským študentom sa snažia pomáhať prostredníctvom dištančnej formy vzdelávania, blokovej výučby, individuálneho študijného plánu a podobne.“

Na Lekárskej fakulte **UPJŠ** študuje 15 Ukrajincom. Jej hovorkyňa Jaroslava Oravcová zdôraznila, že sú pripravení pomôcť nielen im, ale aj ich rodinným príslušníkom:

„Študenti našej fakulty pomáhajú v súvislosti so situáciou na Ukrajine rôznymi spôsobmi – vyhlásili zbierku materiálnej pomoci pre užhorodskú nemocnicu, organizujú ubytovanie pre ukrajinských utečencov a dokonca trávajú svoje voľné dni s utečencami na hraniciach. Oceňujeme ochotu našich študentov, ktorí popri plnení náročných povinností vyplývajúcich z ich štúdia venujú svoj čas a energiu aj na iné dôležité veci. Ako fakulta urobíme všetko pre našich ukrajinských študentov, aby sme im pomohli zvládnuť štúdium v tejto náročnej situácii a takisto pomôžeme aj ich rodinám, ak to bude potrebné.“

Ilustračná fotografia / TASR

Do pomoci Ukrajincom sa zapojila aj Technická univerzita, ktorá im poskytuje nielen bezplatné ubytovanie vo svojich študentských domovoch, ale aj sociálno-psychologické poradenstvo či testovanie na COVID-19.

Aj Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie (UVLF) v Košiciach prijala opatrenia na podporu svojich študentov ohrozených vojnou, čo nám potvrdila jej hovorkyňa Zuzana Bobriková:

„Tým, ktorým sa podarilo dostať sa na Slovensko, poskytne mimoriadne štipendium vo výške 200 eur a odpustí im poplatok za ubytovanie. Strechu nad hlavou poskytne aj ich najbližším rodinným príslušníkom, ak o to požiadajú. Uchádzačom o štúdium v budúcom akademickom roku odpustí poplatok za prijímacie konanie a prípravný kurz. Univerzita pripravila aj možnosť pre verejnosť prispieť prostredníctvom sponzorského účtu na základné životné potreby študentov z Ukrajiny.“

UVLF zabezpečuje pre ukrajinských študentov aj teplé jedlo či pomoc psychológa. Na Prešovskej univerzite (PU) v tomto akademickom roku študuje 904 Ukrajincom. Aj z tohto dôvodu podľa hovorkyne PU Anny Polačkovej zaviedli viaceré opatrenia:

„Jedným z prvých krokov je vyčlenenie voľných ubytovacích kapacity svojich študentských domovov na dočasné ubytovanie rodinných príslušníkov študentov a zamestnancov univerzity. Ponuka bezplatného ubytovania je otvorená aj pre rodinných príslušníkov študentov a zamestnancov ďalších univerzít i ostatných obyvateľov Ukrajiny. Študenti z Ukrajiny, ktorí sa ocitli v obzvlášť nepriaznivej sociálnej situácii, môžu požiadať o jednorazové mimoriadne štipendium, pričom finančné prostriedky vo výške 150 eur budú študentom vyplatené v hotovosti.“

Študenti PU sa pravidelne zapájajú do tlmočenia na hraničných priechodoch či priamo v metropole Šariša. Ďalší dobrovoľníci pomáhajú aj s doučovaním školopovinných detí z Ukrajiny.

Komentáre

Načrieť do hĺbky, kde je človek mýtom

21. 3. 2022, 12:00, Zdroj: litcentrum.sk , Autor: Eva Dédečková, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 425 GRP: 0,01 OTS: 0,00 AVE: 137 Eur

Stefan Zweig, rakúsky spisovateľ, básnik a esejista, bol vskutku výnimočným zjavom.

Pre jeho texty je charakteristický ľudsky zrozumiteľný a živý jazyk, ktorý priam elektrizuje čitateľa emocionálnou a psychologickou hĺbkou.

Zvlášť jeho životopisné romány a eseje, venované často vybranej trojici géniov literatúry (napr. Balzac – Dickens – Dostojevský, Kleist – Nietzsche – Hölderlin), sú nielen svedectvom autorovej úžasnej schopnosti vcítiť sa do životnej situácie velikánov ducha, ale zároveň prinášajú vŕhľad do ducha doby, v ktorej žili a tvorili. To, ako hlboko Stefan Zweig miloval európsku kultúru, napokon dosvedčuje aj tragický koniec jeho života.

Alchýmia ideí

Dielo *Liečba duchom*, ktoré pôvodne vyšlo v roku 1931, ponúka v slovenskom preklade pohľad na tri osobnosti, ktoré – každá svojsky – reprezentujú jeden z najzaujímavejších javov kultúrnych dejín: oddeľovanie liečiteľstva od akademickej medicíny až po ich zvláštnu, ale nanajvýš dôležitú syntézu v 20. storočí v podobe psychoanalýzy. Kniha je venovaná Albertovi Einsteinovi, neopakovateľnému revolucionárovi na poli fyziky, a ako protiváha k nemu, „výlučne z psychologického potešenia z tvorby“, stoja na tomto mieste Franz Anton Mesmer, Mary Bakerová-Eddyová a Sigmund Freud. Revolucionári na poli duševnom. Ich spájajúcim momentom je schopnosť idey jednotlivca prerásť do sveta a uchvátiť státisícové davy. Zweigova kniha v tomto smere predstavuje nečakané korene psychoanalýzy, dnes už etablovaného smeru psychológie. Čosi podobné môžeme vnímať napríklad pri uvažovaní o novovekej matematickej prírodovede 17. storočia, ktorú až príliš samozrejme považujeme za ukázkové víťazstvo rozumu, no pritom už Nietzscheho učiteľ historik J. Burckhardt poukázal na divotvorné, priam iracionálne podložie, z ktorého vôbec mohli vyrásť veľkolepé idey prísnej vedeckosti. Tak podobne Zweig zdôrazňuje a na osudoch vybraných osobností ukazuje, že aj omyly, isté poblúdenia ducha, či priam iracionálne extrémny dokážu vytvoriť živnú pôdu pre ďalší rozvoj kultúry, umenia a vedy.

Idea voči svetu tradície

Pri Franzovi Antonovi Mesmerovi, autorovi myšlienky animálneho magnetizmu, sa Zweig snaží o celistvý dejinno-kultúrny pohľad, ktorý tohto zvláštneho učenca konečne zbaví nespravodlivej nálepky šarlatána. V jeho majstrovskom štýle opisu doby, ale i samotnej osobnosti Mesmera, neobchádzajúc ani jeho fyzický zjav, jeho bádateľský zápal a fascináciu energetickým fluidom spoluprežijeme ťažký údel novátora, ktorý v „supermúdrej dobe“ osvietenstva kladie dôraz na intuíciu. Objavuje sa tu pradávna myšlienka terapeutického účinku slova na chorého, ba dokonca Mesmerova sklenená harmonika slúži ako nástroj „pripravujúci“ nervovú sústavu pacientov. Prvé náznaky účinkov muzikoterapie? U Mesmera môžeme badať aj nesmelé objavy hypnózy, sily sugescie. Ako to však už býva, sám objaviteľ často nie je schopný plne si uvedomiť hĺbku svojho objavu, vidieť ho v širších súvislostiach. Mesmeromániu čochvíľa vystriedalo vyobcovanie, vyhnanstvo. Jeho zápas o uznanie psychologickéj stránky ľudského zdravia však v pamäti ľudstva ostal, ba dokonca sa nedávno stal námietom na filmové spracovanie (1994) s vynikajúcim A. Rickmanom. To podstatné Zweig pripomína jednoznačne: fenomén vôle mal napokon hlboký dosah na rozvoj európskeho poznania, kultúry v 19. a 20. storočí.

Prípady Mary Bakerovej-Eddyovej je síce u nás málo známy, ale Zweigov rozprávačský talent a až obsedantná fascinácia vplyvom idey jednotlivca na masu, zvlášť keď sa prisolí správnu dávkou religiozity, ľahko čitateľa uvádza do obrazu. Tejtó zvláštnej žene, „despotke vôle“, venuje hádam najviac priestoru. Farbistý charakterový opis, bez zbytočných príkras, osekaný priam až na kosť, občas vyvolá smiech, inokedy podozrenie, že niekto taký predsa ani existovať nemohol. A predsa! Ak chcete poznať „príkladnú monomaniačku v duchovných dejinách“, ktorej sa až v 50. roku začína skutočný život, Zweig vám predstaví patrónku Kresťanskej vedy, plagiátorku a zakladateľku univerzity príštípkárov, kde by svoje uplatnenie našli mnohí naši súčasní mocipáni. Nevinná mesmerovská liečebná sila sugescie totiž v tejto Kresťanskej vede už nachádza aj posvätnú jednotu Krista s dolárom. Dačo k tomu svojho času satiricky poznamenal aj Mark Twain. Ak by sme si mysleli, že táto „liečba duchom“ je už dávno minulosťou, ešte v roku 2014 bola Mary, žena, ktorej za života veriaci postavili svätyňu, menovaná za jednu zo sto najvýznamnejších Američanov všetkých čias.

Zrejme najznámejšou a najvýznamnejšou osobnosťou je Sigmund Freud, ktorý bol Zweigovým priateľom. Azda aj preto sa môže zdať pohľad na Freudovu osobnosť a životné dielo trochu nevyvážený. Možno to Zweigovi vyčítať? Snažil sa zachytiť podstatu – vzdor ducha jednotlivca voči celému 19. storočiu, ovládanému pokryteckou morálkou. A ten vzdor bol vskutku monumentálny. Freudova metóda psychoanalýzy totiž pretvorila nielen problém individuálnej duše, ale aj otázku genealógie kultúry vôbec. A tak tesne po antikristovi Nietzsche „prichádza vo Freudovi druhý veľký nivočiteľ starého desatora“, aby ľudstvo lepšie pochopilo samo seba bez zászvetných, milosrdných ilúzií: „Predsa nepatrí k úlohám vedy ukolísaať večné detské srdce ľudstva do stále nového chlácholivého sna; jej poslaním je naučiť ľudí chodiť po našej tvrdej Zemi vzpriamene a so vztýčenou hlavou.“ (s. 219)

Zweig aj v tomto prípade ponúka prenikavú fyziologickú i psychologickú charakteristiku osobnosti Freuda na jeho životnej ceste od neurológie k psychoanalýze, od sľubnej akademickej kariéry cez čiernu ovcu Viedenskej univerzity až po zakladateľa nového vedeckého smeru. Tento Kopernik v oblasti duševného sveta privedol do centra pozornosti nevedomie, čosi, čo dovtedy znamenalo „nič“, a on túto

sféru pozdvihol na úroveň dynamickej pralátky samotného života. Navrátil tak človeku vzťah k sebe samému, k fenoménu snov, k samotnej reči nevedomia – k symbolom. Obraz osobnosti sa odrazu stáva dynamickým dielom akéhosi hnacieho afektu, ktorý ukazuje, že podstata každého človeka je básnická. A to všetko vďaka správnej kombinácii prísne vedeckého skúmania, načúvania a rozhovoru s druhým, v ktorom lekár pozná moc slov, predstáv, asociácií, snov a osobných zážitkov. Svojím praktickým zameraním psychoanalýza prekročila akademické múry a ďalekosiahlo ovplyvnila aj výchovné a pedagogické myšlienky, kultúru i umenie.

Kniha patrí jednoznačne k pozoruhodným Zweigovým skúmaniam kultúrnych dejín Európy. Doslov napísal významný slovenský psychiater a psychoterapeut Dr. Jozef Hašto. Obraz dejín psychoanalýzy a psychoterapie dopĺňa o pohľad na súčasný stav využívania týchto vedeckých metód a ich prínos. Veľmi citlivo, taktne usmerňuje niektoré formulácie Zweiga – umelca s poukázaním na ich dobový charakter. Zweig totiž zachycuje samotnú dynamiku dobového života, no svojím krúžením okolo osudov výnimočných jednotlivcov prináša potrebné ľudské otázky, emócie, vážnosť i humor. Dokáže interpretovať ľudský život ako poetický obraz bez toho, aby mu ubral na hĺbke, vážnosti a tragike.

Eva Dědečková (1988)

Filozofka a publicistka. Vyštudovala filozofiu a dejiny filozofie na **UPJŠ** v Košiciach a na Univerzite Karlovej v Prahe. V súčasnosti pôsobí ako vedecká pracovníčka na Filozofickom ústave SAV v Bratislave. Venuje sa fenomenológii, prednostne kozmologickej filozofii výchovy Eugena Finka a Friedricha Nietzscheho.

Tento príspevok vznikol v rámci grantu APVV-20-0137 „Filozofická antropológia v kontexte súčasných kríz symbolických štruktúr“, riešeného na FiÚ SAV.

Foto Stefan Zweig. Zdroj: wikimedia

Stefan Zweig: Liečba duchom

Autor: Eva Dědečková